

Posudek na diplomovou práci Ondřeje Zajace

Věci a slova v poezii Georgiho Gospodinova
(FF UK, Praha 2011, ÚSVS, vedoucí práce D. Grigorov, PhD.,
oponent PhDr. M. Černý, PhD., 97 s.)

Diplomová práce slučuje zdařile dva odlišné postupy interpretace básnického textu. Na jednu stranu vybrané básnické sbírky – řečeno slovy Jiřího Opelíka – jsou rozebrány „pod mikroskopem“ proto, že každý jakoby nepatrný fragment v grafické podobě jednotlivých básní G. Gospodinova se jeví jako rozhodující pro jejich významovou výstavbu. Pozorné čtení zákonitě umožňuje a zároveň s tím vede k textologickému porovnání debutu Gospodinova s pozdějším (a významově zcela neoprávněným) redaktorským zásahem do dalších vydání sbírky *Lapidarium*. Na druhou stranu diplomová práce suverénně staví do popředí styčné body nebo rozdíly mezi literárním a kulturněhistorickým zázemím, ve kterém vznikají a působí klíčové knihy českých a bulharských 90. let. Diplomant střizlivě rekonstruuje ovzduší často mytologizovaného období „zlatých devadesátých“, aby vepsal do jeho rámce soustavně promyšlené poznámky k básnickým textům G. Gospodinova.

Vzhledem k tomu, že jsem sledoval delší dobu práci Ondřeje Zajace nad básnickými texty G. Gospodinova, která v podstatě začíná překladem sbírky *Lapidarium* vydané již před dvěma léty (na rozdíl od původního textu český překlad uvádí příslušné datum publikace), chtěl bych zdůraznit pečlivost vůči k bulharskému znění. „Pozorné čtení“, ke které spěje diplomová práce, je logickým výsledkem systematického úsilí nepřehlédnout ani jednu drobnost překládaného textu. (Po dokončení překladu *Lapidaria* Ondřej Zajac se zúčastnil překladatelské soutěži Jiřího Levého s několika básněmi ze sbírky *Třešeň jednoho národa* G. Gospodinova, a získal třetí cenu.) Mapování bílých míst, kterých se dopustila bulharská literární kritika v interpretacích poezie G. Gospodinova, zní zcela oprávněně a přímo opodstatňuje hledisko a argumenty diplomanta. Z tohoto důvodu první dvě kapitoly diplomové práce by si zasloužily vyjít v bulharském odborném tisku. Myšlení o literatuře začátkem bulharských devadesátých let vynalézalo „extázi opilosti“ v teorii a praxi postmoderny a zanedbávalo další možné – snad ne až tak atraktivní nebo módní – zdroje inspirace. Záměrně citovaná textura taoismu zůstala nepovšimnuta, ačkoli právě její náznakovost a nedořečenost mohly mít zcela jiný dobový ohlas.

Literárněhistorická rekonstrukce 90. let v českém a bulharském prostředí se opírá o široký rozsah kritických žánrů. Ondřej Zajac poznamenává každý vhodný detail, který je obsažen v krátkých recenzích, rozhovorech, paratextech k překladům G. Gospodinova, stručných přehledech bulharské literatury, nebo rozsáhlých studiích a monografiích věnovaných literární situaci 90. let. Diplomová práce zpracovává kompletní sekundární literaturu o G. Gospodinovi a nezávisle na tom, že nebyla psána v bulharském prostředí, odkazuje k aktuálnímu stavu odborné literatury v Bulharsku. K porovnání literární situaci v obou zemích je nutno dodat, že Ondřej Zajac měl nevýhodu v tom, že bulharský literární dějepis zatím nezmapoval 90. léta tak soustavně, jak to dokázali spoluautoři svazku *Souřadnice volnosti: česká literatura devadesátých let dvacátého století v interpretacích* (Petr Hruška a kol., Praha, Academia, 2008). Diplomant skládal sám

rekonstrukci zkoumaného období na základě úryvkovitých svědectví současníků, zlomkovitých literárních vzpomínek, příležitostných čísel odborných periodik nebo dvou významných autorských interpretací Pl. Dojnova a Pl. Antova.

K diplomové práci se vztahuje i kritická poznámka týkající se kulturní přeložitelnosti poezie G. Gospodinova. Tuto otázku Ondřej Zajac formuloval zdařile zpochybněním omezeného prostoru působení poezie: „Třešeň *jednoho* národa?“. Jde o názor diplomanta, podle kterého záměrná hra na dědictví v díle G. Gospodinova (míním nejen poezii) souvisí přímo či nepřímo s příslušností k „prostoru malého jazyka“ (R. Jakobson). Krátká interpretace této hry je obsažen v kapitole věnované možnosti a prostředkům, kterými sbírka „může oslovit pouze bulharského čtenáře“ (s. 44 a nasl.). Zjištění významotvorných prvků, které přesahují omezenost malého prostoru národní literatury má být součástí spíš hravě formulovaného předpokladu o míře prosazení cizojazyčného básníka v českém prostředí.

Závěrem bych sdělil pocit radosti z literárněhistorické shovívavosti diplomanta. Nostalgie, s kterou spisovatelé z 90. let vzpomínají na jejich „nezapomenutelnou dekádu“, období, které Ondřej Zajac rekonstruuje s vášnivou vynalézavostí, souvisí přímo se zmíněným kouzlem generačního odstupu – „později narozeným nezbyvá, než se blahosklonně usmívat“ (s. 62). Suverénní přístup diplomanta je přesvědčivý podklad pro podnětné doktorské studium – lze věřit, že literární mýtus žije dál „mýtoborectvím“.

Vřele doporučuji práci k obhajobě.

V Sofii 19. května 2011

Dobromir Grigorov, PhD.